

ЗАТВЕРДЖАЮ
Начальник галоўнага ўпраўлення
па адукацыі
Магілёўскага аблвыканкама
А.Б.Заблоцкі
«12» лістапада 2020 г.

ЗАДАННІ
для правядзення другога этапу рэспубліканскай алімпіяды
па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура»
(комплексная работа)

Дата правядзення: 22 лістапада 2020 г.
Час выканання заданняў: 10.00 – 13.00.

Х клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Прачытайце словы. Адзначце тыя, якія адпавядаюць пададзеным ніжэй крытэрыям (некаторыя словы могуць адпавядаць больш як аднаму крытэрыю, а некаторыя – не адпавядаць ніводнаму):

дзядзькамі, надпісах, п'ём, салаўіная, сваіх, смешныя, сноў, спальняй, чыесьці, шчыраваць.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Крытэрыі	Словы, якія адпавядаюць крытэрыю
канчатак складаецца з трох гукаў	
роўная колькасць гукаў у корані і канчатку	
свісцячых гукаў у слове больш, чым санорных	
у слове больш за 1 суфікс	
слова мае нулявы суфікс	

Заданне 2. Амафонамі называюцца словы, якія гучаць аднолькава, але парознаму пішуцца, напрыклад, *кот – код*. Адкажыце, значэнне якіх амафонаў указана ў табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Амафон 1		Амафон 2	
Значэнне	Напісанне	Значэнне	Напісанне
'невялікая пакаёвая печ'		'маленькая група'	
'хімічны элемент; метал чырванавата-жоўтага колеру'		'валодаць'	
'апавядальны, звычайна		'засцерагальны	

народна-паэтычны твор з выдуманымі асобамі і падзеямі		галаўны ўбор	
‘лісцевое дрэва з белай карой’		‘раённы цэнтр у Брэскай вобласці’	
‘прыгатаваць, развёўшы муку вадой ці малаком’		‘адчыніць што-небудзь зачыненае’	
‘растварыць’		‘прывесці ў стан знямогі’	

Заданне 3. Вывучэнне граматычных асаблівасцей фразеалагізма – актуальны кірунак лінгвістычных даследаванняў. Паводле структуры фразеалагічнага адзінкі падзяляюцца на тры групы: “фразеалагізмы, структурна арганізаваныя як словазлучэнні, словаспалучэнні і сказы” (В.А. Ляпчынская). З пункту гледжання абагульненага граматычнага значэння фразеалагізмы суадносяцца з часцінамі мовы, на аснове чаго вылучаюцца назоўнікавыя, прыметнікавыя, дзеяслоўныя і іншыя групы фразеалагізмаў.

Размясціце прапанаваныя фразеалагізмы ў табліцы ў адпаведнасці з іх граматычнымі асаблівасцямі:

бачыць наскрозь, вецер у галаве гуляе, на сёмым небе, рукамі і нагамі, соль зямлі, як мокрае гарыць.

Максімальная колькасць балаў – 6.

	Фразеалагізмы-словазлучэнні	Фразеалагізмы-словаспалучэнні	Фразеалагізмы-сказы
Назоўнікавыя фразеалагізмы			
Прыметнікавыя фразеалагізмы			
Дзеяслоўныя фразеалагізмы			
Прыслоўныя фразеалагізмы			

Заданне 4. Перад вамі фрагмент тлумачальнага слоўніка, у якім змешчаны беларускія словы, што пачынаюцца спалучэннем літар *спа-*. Назавіце гэтыя словы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Слова, якое пачынаецца на <i>спа-</i>	Граматычная памет	Лексічнае значэнне слова
	-аю, -аеш; <i>незак. каму-чаму</i>	спачуваць, выяўляць спагаду да чыйго-небудзь гора; праяўляць добразычлівасць
	<i>мн., нескл.</i>	выраб з пшанічнай мукі ў выглядзе доўгіх саломінак, якія адварваюцца цалкам
	-а, <i>мн. -ы, -оў, м.</i>	форма афіцыйнага ветлівага звароту да асобы ў беларусаў

	-Ы, <i>мн.</i> -Ы, -ніц. <i>жс.</i>	жаночае адзенне ад пояса ўніз
	-Ы, <i>жс.</i>	маёмасць, якая пасля смерці яе ўладальніка пераходзіць у чыю-небудзь уласнасць; з'явы культурнага жыцця, побыту, унаследавання ад мінулых эпох
	-Ы, <i>мн.</i> -Ы, -аў, <i>жс.</i>	сутарга, сутаргавае скарачэнне мышцаў
	-Ы, <i>мн.</i> -Ы, -кус, <i>жс.</i>	тое, што вельмі вабіць чалавека
	-ёю, -ёеш; <i>зак.</i>	стаць бледным, падобным на палатно (ад страху і пад.)
	-у, <i>м.</i>	раптоўнае адчуванне страху
	-лю́, -ліш; <i>зак., каго-што</i>	ператварыць у попел
	-у, <i>м.</i>	трэніровачны бой баксёраў перад спаборніцтвам; вольны бой
	-а́, <i>мн.</i> -Ы́, -о́ў, <i>м.</i>	два спараныя прадметы (каласы, плады і пад.); два гліняныя гаршчочкі, злучаныя агульнай ручкай

Заданне 5. Гульня “Граматычныя прыступкі”. Запоўніце пустыя клетачкі, упісаўшы ў іх магчымыя формы ступеней параўнання прыметнікаў ці прыслоўяў.

Максімальная колькасць балаў – 6.

вышэйшая ступень

найвышэйшая ступень

1.

складаная форма

простая форма

складаная форма

простая форма

дрэнна

2.

складаная форма

простая форма

складаная форма

простая форма

крохкі

3.

ярчэйшы	

складаная форма

простая форма

складаная форма

простая форма

Заданне 6. Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь распрацавала рэкамендацыі па выкарыстанні медыцынскіх масак пры каранавіруснай інфекцыі. Перакладзіце іх на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

<div>1. Обработать руки спиртосодержащим средством или вымыть с мылом.</div> <div>2. Удерживая маску за завязки или резинки, вплотную поднести к лицу белой стороной внутрь и фиксировать завязками (резинками) в положении, когда полностью прикрыта нижняя часть лица – и рот, и нос.</div> <div>3. Использовать маску следует не более двух часов.</div> <div>4. Снять изделие за завязки сзади, не прикасаясь к передней части маски.</div> <div>5. Одноразовые маски нельзя использовать повторно.</div>	
---	--

Заданне 7. Паспрабуем апісаць восень простымі сказамі? Запоўніце ў табліцы пустыя месцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№	Сказ	Двухсастаўны / аднасастаўны	Развіты / неразвіты	Ускладнены / няўскладнены
1	Восень, напэўна, можна назваць залатой.			
2	Кожную раніцу – туман.			
3	Дні становяцца карацейшымі.			
4		аднасастаўны	неразвіты	ускладнены

Заданне 8. Прачытайце ўважліва лагічны рад тэрмінаў і паняццяў. Вывядзіце лішняе і патлумачце свой выбар.

Максімальная колькасць балаў – 6.

А) Амфібрахій, анапест, дактыль, харэй.

У гэтым радзе лішняе _____, бо _____.

Б) Камедыя, паэма, раман, рамантызм.

У гэтым радзе лішняе _____, бо _____.

В) Метафара, параўнанне, троп, эпітэт.

У гэтым радзе лішняе _____, бо _____.

Г) Аповяданне, байка, балада, паэма.

У гэтым радзе лішняе _____, бо _____.

Д) Карціна (у п'есе), акт, глава, дзея.

У гэтым радзе лішняе _____, бо _____.

Е) Аповяданне, навела, нарыс, абразок.

У гэтым радзе лішняе _____, бо _____.

Заданне 9. Успомніце казку “Лебядзіны скіт” Уладзіміра Караткевіча, паэму “Курган” Янкі Купалы, аповяданне “Роднае карэнне” Максіма Гарэцкага. З пералічаных ніжэй сцверджанняў выберыце тыя, якія ў поўнай меры адносяцца да гэтых трох твораў. Абвядзіце кружочкам нумары гэтых сцверджанняў.

Максімальная колькасць балаў – 6.

1. Твор напісаны ў XX стагоддзі.
2. Твор заклікае змагацца з прыгнятальнікамі ўсімі даступнымі сродкамі.
3. Адна з асноўных тэм твора – служэнне народу.
4. Твор адносіцца да такога мастацкага напрамку, як рамантызм.
5. У творы закладзена ідэя гуманізму.
6. У творы паказваюцца ўжо немаладыя людзі.
7. Галоўныя героі – моладзь.
8. Твор адносіцца да эпасу.
9. У творы раскрываюцца грамадска-палітычныя праблемы.
10. У творы закранаецца праблема беражлівых адносін да прыроды.
11. Твор напісаны на аўтабіяграфічным матэрыяле.
12. Твор заканчваецца смерцю героя.

Заданне 10. Літаратуразнаўца Валянціна Локун так пісала пра першую з пяці частак вядомага твора беларускага пісьменніка, 100-годдзе якога мы будзем адзначаць у 2021 годзе: “Эстэтычны герой <...> імкнецца ўзняцца над будзённасцю, ён не хоча быць “як усе”, ён марыць аб выключнасці, імкнецца да яе, але вопыт жыцця і мудрасць, якая набываецца з гэтым вопытам, усё настойлівей вяртаюць яго на зямлю. <...> У гэтай аповесці героі як бы знарок выхвачаны з грамадскага асяроддзя, яны абмежаваны светам кахання, сямейнымі ўзаемаадносінамі. Але разам з тым аўтар імкнецца паказаць сваіх герояў у развіцці, сцвердзіць сталенне, хоць светаўспрыманне <галоўнага героя> застаецца на свайму характары ранейшым – рамантычным. <...> Паступова <галоўны герой>

больш сур'ёзна пачынае ўсведамляць сваё становішча, ды і жыццё наогул. Мянэцца яго стаўленне да вайны, да яе ўяўнай рамантыкі”.

Здагадайцеся, што гэта за твор і хто яго аўтар.

Прапануйце свае ідэі (слоганы) для рэкламы гэтага твора для сваіх аднагодкаў, для бацькоў.

Памятайце, што рэклама павінна быць сціслай і запамінальнай, прыгожай і арыгінальнай, скіраванай на канкрэтнага адрасата. Адзін настаўнік так рэкламаваў раман Івана Шамякіна “Сэрца на далоні” сваім вучням: «Асцярожна! “Сэрца на далоні” застанецца ў Вашым сэрцы назаўсёды!»

Максімальная колькасць балаў – 6.

Гэта твор _____.

Аўтар твора _____.

Слоган для аднагодкаў _____

Слоган для бацькоў _____

прыклад адпавядае характарыстыкам.	сказа, які зададзеным		
--	-----------------------------	--	--

За кожную правільна вызначаную характарыстыку сказа па 0,5 бала (усяго 4,5 бала). За сказ №4, які адпавядае ўказаным характарыстыкам, 1,5 бала.

Заданне 8.

- A) У гэтым радзе лішняе харэй, бо гэта двухскладовая стапа / гэта стапа не адносіцца да трохскладовых.
- B) У гэтым радзе лішняе рамантызм, бо гэта назва літаратурнага напрамку / не адносіцца да жанраў.
- B) У гэтым радзе лішняе трон, бо гэта агульная назва (родавае паняцце) метафары, параўнання, эпітэты.
- Г) У гэтым радзе лішняе апавяданне, бо гэта эпічны жанр / гэта не ліра-эпічны жанр.
- Д) У гэтым радзе лішняе слава, бо гэта назва часткі эпічнага твора / гэта не адносіцца да складніку драматычнага твора.
- Е) У гэтым радзе лішняе нарыс, бо гэта жанр мастацка-публіцыстычны (распавядаецца пра падзеі, што сапраўды здараіліся ў жыцці) / апавяданне, наведа, абразок утрымануючы мастацкі вымысел.

За кожнае правільна вызначанае лішняе – 0,5 бала, за кожнае правільнае тлумачэнне – 0,5 бала.

Заданне 9.

Правільныя сцверджанні: 1, 3, 5, 6, 9

За кожнае правільнае вызначэнне праўдзівасці / непраўдзівасці сцверджання – 0,5 бала.

Заданне 10.

Гэта твор “Непаўторная вясна” Івана Шамякіна.

За правільна вызначаны твор – 1,5 бала, за правільна вызначанага аўтара – 1,5 бала, за кожны слоган – 1,5 бала.

Пры ацэнцы ідэй (слоганаў) трэба ўлічваць іх эфектыўнасць (0,5 бала), крэатыўнасць (0,5 бала), адрасаванасць (0,5 бала).

Крытэрыі эфектыўнасці: сцісласць, запамінальнасць, адпаведнасць мэтам рэкламы, закідальны (але не агрэсіўны!) характар, эстэтычнасць.

Крытэрыі крэатыўнасці: арыгінальнасць, стварэнне прынцыпова новай ідэі, якая адхіляецца ад традыцыйных або агульнапрынятых схем мыслення.

Крытэрыі адрасаванасці: скіраванасць на мэтавую аўдыторыю, умненне фармулёваць думкі словамі таго, каму адрасаваны слоган.

Пры правярцы заданнаў варта ўлічваць арфаграфічныя, граматычныя і іншыя памылкі. За кожную з іх рэкамендуецца здымаць 0,1 бала ў тых заданнях, якія ацэнены станоўчым балам.

Заданне: гэта ўмова не датычыцца ацэнкі з. 6, паколькі ў ім дзейнічае іншы крытэрыі.

10 клас. Комплексная работа. Даведка для журы

II ЭТАП XXXVII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІАДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ

10 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	60

Заданне 1.

Крытэрыі	Словы, якія адпавядаюць крытэрыю									
канчатка складаецца з трох гукіў	дзядзькамі, сааўіная, смеішыя									
роўная колькасць гукіў у корані і канчатку	дзядзькамі, п'ём, смеішыя, сноў, спальняй									
свіцязных гукіў у слове больш, чым санорных	дзядзькамі, чыесыці									
у слове больш за 1 суфікс	спальняй, шчыраваць									
слова мае нульвы суфікс	надпісах, сноў									

За кожную памылку (некарэктна аднесенае слова ці адсутнасць правільнага адказу) ад максімальнай сумы ў 6 балаў трэба адыхаць па 0,5 бала.

Заданне 2.

Амафон-1		Амафон-2	
Значэнне	Напісанне	Значэнне	Напісанне
'невялікая пакаёвая печ'	грубка	'маленькая група'	групка
'хімічны элемент; метал чырванавага-жоўтага колеру'	медзь	'валодаць'	мець
'апавядальны, звычайна народна-паэтычны твор з выдуманымі асобамі і падзеямі'	казка	'засцерагальны галаўны ўбор'	каска
'лісцеве дрэва з белай карой'	бяроза	'раённы цэнтр у Брэсцкай вобласці'	Бяроза
'прыгатаваць, развёўшы муку вадой ці малаком'	рашчыніць	'адчыніць што-небудзь зачыненае'	расчыніць
'растварыць'	развесці	'прывесці ў стан	развесці

10 клас. Комплексная работа. Даведка для журы

	ЗНАМІГІ	
--	---------	--

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 3.

	Фразеалагізм- словаслужэнні	Фразеалагізм- словаспалучэнні	Фразеалагізм- сказы
Назоўнікавыя фразеалагізмы	соль зямлі		
Прыметнікавыя фразеалагізмы	на сёмым небе		вечер у галаве гуляе
Дзеяслоўныя фразеалагізмы	бачыць наскрозь		
Прыслоўныя фразеалагізмы		рукамі і нагамі	як мохрае гарыць

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 4.

Слова, якое пачынаецца на сла-	Граматычная памета	Лексічнае значэнне слова
спагадаць	-аю, -аеш; незак. каму-чаму	спачуваць, выяўляць спагаду да чыго-небудзь гора; праяўляць добрабычлівасць
спагеці	мн., нескл.	выраб з пшанічнай мукі ў выглядзе доўгіх саломінак, якія адварваюцца цалкам
спадар	-а, мн. -ы, -аў, м.	форма афіцыйнага ветлівага звароту да асобы ў беларусаў
спадніца	-ы, мн. -ы, -ніц, жс.	жаночае адзенне ад пояса ўніз
спадчына	-ы, жс.	маёмасць, якая пасля смерці яе ўладальніка пераходзіць у чыно-небудзь уласнасць; з'явы культурнага жыцця, побыту, унаследавання ад мінулых эпох
спазма	-ы, мн. -ы, -аў, жс.	сутарга, сутаргавае скарачэнне мышцаў
спакуса	-ы, мн. -ы, -кус, жс.	тое, што вельмі вабіць чалавека
спалатнець	-ёю, -ёеш; зак.	стаць бледным, падобным на палатно (ад страху і пад.)
спалох	-у, м.	раптоўнае адчуванне страху
спаяліць	-лю, -ліш; зак., каго-што	ператварыць у попел
спарынг	-у, м.	трэнерачны бой баксёраў перад спаборніцтвам; вольны бой
спарыш	-а, мн. -ы, -оў, м.	два спараныя прадметы (каласы, плады і

10 клас. Комплексная работа. Даведка для журы

		пад.); два гліняныя гаршчочки, злучаныя агульнай ручкай
--	--	---

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 5.

1.		больш (мени) дрэнна горш	найбольш (найменш) дрэнна найгорш
2.	дрэнна		
3.	крохкі	больш (мени) крохкі —	самы (найбольш / найменш) крохкі —
	яркі	больш (мени) яркі ярчэйшы	самы (найбольш / найменш) яркі найярчэйшы

За кожны правільны адказ (правільна запоўненую клетачку) – 0,5 бала.

Заданне 6.

1. Апрацаваць рукі спіртазмяшчальным сродкам ці вымыць з мылам.
2. Утрымліваючы маску за завязкі (матужкі) ці рызінку, ушчыльную паднесці да твару белым бокам унутр і фіксаваць завязкамі (рызінкамі) у становішчы, калі поўнаасцю (цалкам) прыкрыта ніжняя частка твару – і рот, і нос.
3. Выкарыстоўваць маску вярта не больш (болей) за дзве гадзіны.
4. Зняць выраб за завязкі ззаду, не дакранаючыся да пярэдняй часткі маскі.
5. Аднаразовыя маскі нельга выкарыстоўваць паўторна.

За кожную маўленчую, граматычную, арфаграфічную і г.д. памылку ад максімальнай адзнакі ў 6 балаў адыхае 0,5 бала.

Заданне 7.

№	Сказ	Двухсастаўны / аднасастаўны	Развіты / неразвіты	Ускладнены / няўскладнены
1	Восень, напэўна, можна назваць залатой.	аднасастаўны	развіты	ускладнены
2	Кожную раніцу – туман.	двухсастаўны	развіты	няўскладнены
3	Дні становяцца карацейшыя.	двухсастаўны	неразвіты	няўскладнены
4	Восень, пачакай!	аднасастаўны	неразвіты	ускладнены

10 клас. Комплексная работа. Даведка для журы